TRGOVINSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

UGOVOR IZ RIMA O ZAJEDNIČKOJ TRGOVINSKOJ POLITICI

- U preambuli Ugovora iz Rima navodi se da **Evropska unija želi da doprinese progresivnom ukidanju ograničenja na međunarodnu trgovinu pomoću zajedničke trgovinske politike**.
- Unutrašnja trgovina u EU bila bi oslobođena svih carinskih dažbina i kvantitativnih ograničenja i postojala bi Zajednička trgovinska politika (član 3). EU je spremna da doprinese harmoničnom razvoju međunarodne trgovine i da snizi trgovinske barijere (član 131).
- Verovatno najznačajnija odredba Ugovora u vezi sa trgovinom jeste da se **Zajednička trgovinska politika zasniva na jednoobraznim principima, pogotovo u pogledu carinskih stopa i trgovinskih sporazuma sa trećim zemljama** (član 133)
- U slučaju privrednih teškoća, Evropska komisija može da odobri određenoj državi članici (ili, državama članicama) da preduzme neophodne zaštitne mere (član 134)
- Prema članu 30 dozvoljava se državama članicama da zabrane ili ograniče trgovinu ili tranzit roba koje ugrožavaju javni moral, politiku ili bezbednost, ili dovode u opasnost zdravlje ili život ljudi, životinja ili biljaka.

TEORIJA CARINSKE UNIJE

Carinska unija je oblik integracije koja se najviše istražuje i predstavlja najpreciznije razvijeno područje neoklasične teorije o privrednoj integraciji i zonama preferencijalne trgovine.

U ***carinskoj uniji***, države učesnice ne samo da uklanjaju carinska i kvantitativna ograničenja na trgovinu unutar grupe, već uvode i zajedničku spoljnu carinsku tarifu na trgovinu sa trećim državama. Države učesnice uzimaju učešća u međunarodnim pregovorima o trgovini i tarifama kao jedinstveni subjekti.

- **Međunarodna ekonomska integracija** uklanja, bar delom, poremećaje (distorzije) u trgovini, konkurenciji, ulaganju i verovatno, mobilnosti faktora.

- U ovom smislu, **međunarodna ekonomska integracija između najmanje dve države može spadati u sledećih sedam teorijskih oblika**:

1. Sporazum o preferencijalnoj carinskoj tarifi
2. Delimična carinska unija
3. Zona slobodne trgovine
4. Carinska unija
5. Zajedničko tržište
6. Ekonomska unija
7. Potpuna ekonomska unija

UPOREDNI PREGLED OBLIKA MEĐUNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE

Oblik					
Mera politike	*Zona slobodne trgovine*	*Carinska unija*	*Zajedničko tržište*	*Ekonomska unija*	*Potpuna ekonomska unija*
Uklanjanje carinskih tarifa i kvota	Da	Da	Da	Da	Da
Zajednička spoljna tarifa	Ne	Da	Da	Da	Da
Mobilnost faktora	Ne	Ne	Da	Da	Da
Harmonizacija ekonomskih politika	Ne	Ne	Ne	Da	Da
Potpuno udruživanje ekonomskih politika	Ne	Ne	Ne	Ne	Da

O MEĐUNARODNOJ TRGOVINI

Međunarodna trgovina javlja se kao odgovor na uzroke koji se zasnivaju na nacionalnim razlikama u sledećim najvažnijim elementima:

1. početna raspodela faktora (dimenzije faktora)
2. tražnja
3. uticaj domaćeg tržišta
4. funkcije proizvodnje (tehnologija i efikasnost)
5. ekonomija obima
6. stope rasta i povećanje dohotka
7. raspodela dohotka
8. struktura tržišta i konkurencija
9. proizvodnja i porezi na faktore
10. devizni kursevi
11. promene ukusa
12. aglomeracija i gomilanje proizvodnje
13. troškovi trgovine
14. demografski faktori

Ovi osnovni razlozi za trgovinu obrađuju se u ekonomskoj teoriji na nekoliko načina, ali su najvažnija dva modela: klasična (ili neoklasična) i nova (strateška) teorija trgovine.

Osnovu klasične teorije trgovine čine: početna raspodela faktora, data tehnologija, statički model, razmatranje trgovine dobrima i teorijske ideje koje su ispravne, jasne i jednostavne.

Osnovu nove teorije trgovine čine: ekonomija obima, inovacije u proizvodnji, organizaciji i kotnroli, stalne promene tehnologije, intelektualna svojina, dinamički i evolucioni model, akumulacija i poboljšanje faktora koji povećavaju potencijal autputa, razmatra trgovinu dobrima i uslugama, cilj teorije se menja, teorijske ideje karakteriše nepotpun i nesistematičan skup različitih ideja i zajedničkih tema koje umanjuju značaj carinske tarife i stvaranja trgovine i efekata skretanja trgovine.

Aspekt	KLASIČNA TEORIJA TRGOVINE	NOVA TEORIJA TRGOVINE
Osnova	-Početna raspodela faktora -Data tehnologija -Statički model -Razmatra trgovinu dobrima -Teorijske ideje: ispravne, jasne i jednostavne	-Ekonomija obima -Inovacije u proizvodnji, organizaciji i kontroli -Tehnologija se stalno menja -Intelektualna svojina -Dinamički i evolucioni model -Akumulacija i poboljšanje faktora koji povećavaju potencijal autputa -Razmatra trgovinu dobrima i uslugama -Cilj teorije se menja (priroda trgovine brzo se menja zbog višestrukih ravnoteža) -Teorijske ideje: nepotpun i nesistematičan skup različitih ideja i zajedničkih tema koje umanjuju značaj carinskih tarifa i stvaranja trgovine i efekata skretanja trgovine
Trgovinske barijere	-Transparentne -Tarife i kvote	-Netransparentne -Standardi i njihova primena -Carine i administrativne procedure -Intervencija vlade: necarinske barijere, javna nabavka, porezi, subvencije, javni monopoli, pravila o lokalnom sadržaju...
Specijalizacija	-Apsolutne prednosti -Komparativne prednosti -Istovrsna dobra	-Komparativne prednosti koje stvara čovek (periodično kratkotrajne) -Dobra i usluge su diferencirani -Proširenje različitih vrsta dobara i usluga -Visoko kvalitetna dobra sa servisom pre i posle prodaje -Grupe i aglomeracije
Konkurencija	-Savršena -Mnogo sitnih dobavljača -Prva najbolja situacija	-Savršena -Odabrani broj dobavljača koji mogu da utiču na cene u okviru svog posebnog (uskog) mesta na tržištu -Druga najbolja situacija
Trgovinska politika	-Liberalna -Izuzetno zaštita 'mlade industrije'	-Intervencionistička, ali selektivna koja se (verovatno) vremenom smanjuje
Trgovinski obrazac	-Interindustrijski -Veoma specijalizovan -Skup dobara koja učestvuju u trgovini je podjednako potpun i nepromenljiv	-Intraindustrijski -Ne potpuno specijalizovan (potpuna specijalizacija je samo u okviru datog i uskog posebnog mesta (niše) proizvoda -Obrazac trgovine u razvijenim zemljama je kao nikad širok
Troškovi prilagođavanja	-U teoriji: nijedan (sva tržišta odmah rasprodaju robu) -U praksi: značajni	-Mali ako se uporede sa diferencijacijom proizvoda i promenama u asortimanu u okviru iste grupe roba -Znatni ako se uporede sa ekonomijom obima, inovacijama, izlaska na tržište potpuno nove grupe proizvoda
Efekat blagostanja trgovine	-Povoljan za sve učesnike -Više stabilno stanje odmah nastupa	-Veoma neizvestan -Neki mogu mnogo da dobiju a drugi mnogo da izgube -Uvek promenljiv -Više stabilno stanje nastupa posle nepredvidljivo dugog vremena

ZAŠTO SE DRŽAVE INTEGRIŠU

Prvo, glavni cilj evropske integracije bio je da se zaštiti mir i onemogući rat između Francuske i Nemačke ekonomskim sredstvima. Integracija je bila oruđe, a ne sama po sebi cilj.

Drugo, značajan talas teorijskih doprinosa teoriji i merenju međunarodne ekonomske integracije došao je tek *nakon* potpisivanja Ugovora iz Rima (1957).

Zašto uopšte dolazi do međunarodne ekonomske integracije i sporazuma o preferencijalnoj trgovini? Odgovor na ovo pitanje ima nekoliko sastavnih elemenata.

- Pre svega **države se integrišu da bi obezbedile pristup tržištima država partnera.**
- One takođe žele **da osiguraju i učvrste reforme upravljene na domaće tržište**.
- Trgovinske barijere mogu da se prilagode u skladu sa preferencijama uključenih država.
- **Poverenje među državama učesnicama**. Relativno mali broj učesnika može da stvori tople odnose, učini kontrolu dogovora lakšom, dok prijateljski pozitivna saradnja unutar grupe može potencijalno da pomogne u razmeni usluga, uzajamnog sporazumevanja i možda reši sporove na brži i efikasniji način nego što je to slučaj u multilateralnim institucijama. Velika grupa država može da ima mnogo suprotstavljenih ciljeva.
- **Otvaranje za trgovinu u vezi je sa većom konkurencijom koja slabi i smanjuje moć posebnih interesa i monopola**. Ovo daje mogućnost mnogim preduzećima, umesto da se izabere samo mali broj njih. To, s druge strane, stvara mogućnosti za rast.
- Ovi sporazumi mogu se upotrebiti kao **pregovaračko sredstvo**.
- Efekti odnosa razmene i dobici za izvoznike obezbeđuju **koristi od sporazuma o preferencijalnoj trgovini** koje se ne mogu steći na osnovu unilateralnih politika o liberalizaciji trgovine.

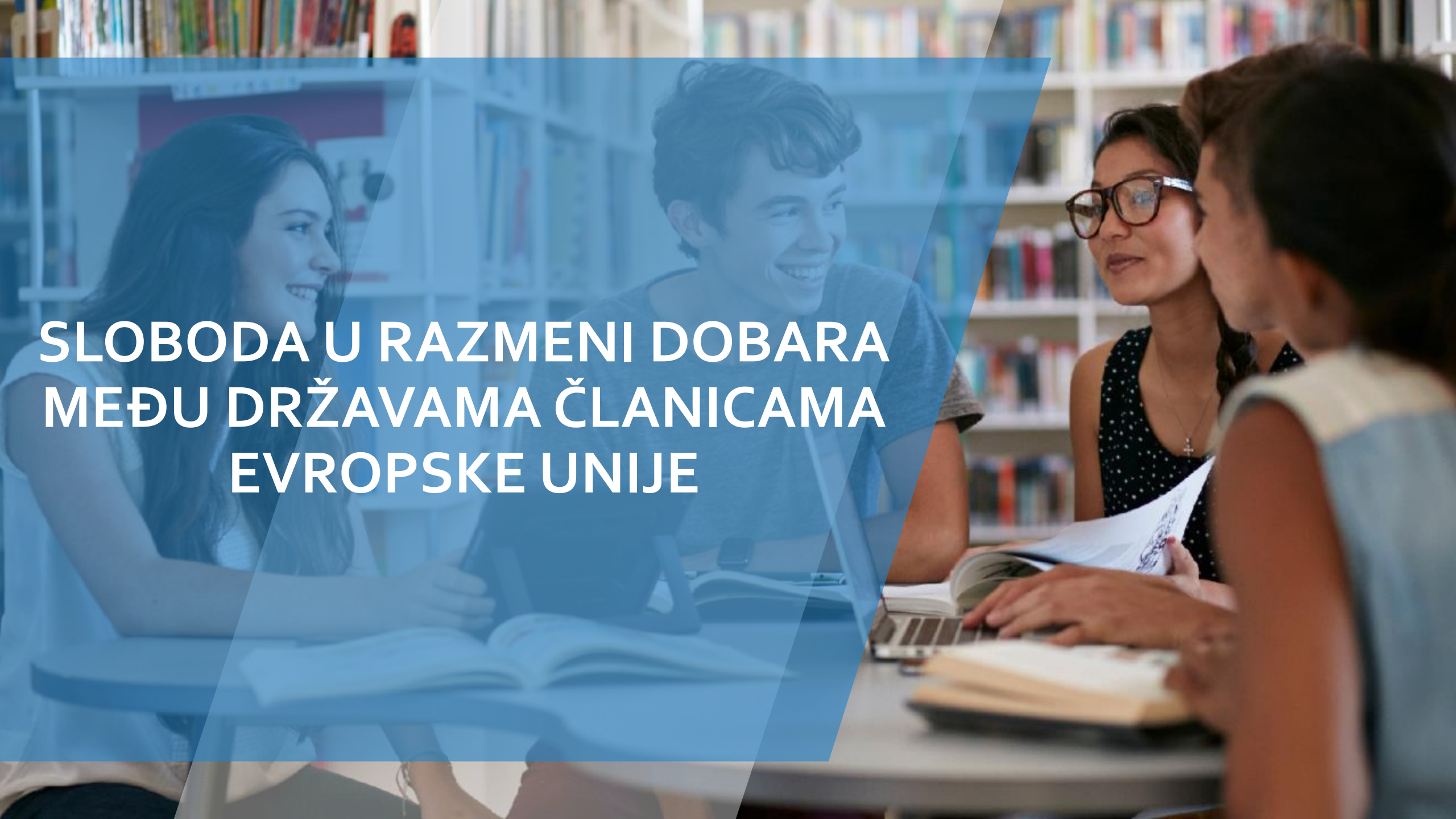

SLOBODA U RAZMENI DOBARA MEĐU DRŽAVAMA ČLANICAMA EVROPSKE UNIJE

Sve vrste robe koje se legalno proizvode u EU mogu slobodno da učestvuju u razmeni u svim državama EU ukoliko ne ugrožavaju javni moral ili život ili zdravlje ljudi, životinja i biljaka.

Ovu slobodu mogu osporiti u praksi dva načela koji ponekad deluju kao necarinske barijere. To su:

1. Načelo predostrožnosti.
2. Načelo prevencije.

- ***Načelo predostrožnosti*** odnosi se na proaktivan regulatorni metod. Prema ovom načelu, postoje specifični slučajevi koji su povezani sa određenim izlaganjem opasnosti i riziku. Oni se odnose na proizvode, tehnologije ili aktivnosti. Iako rizik još uvek nije potkrepljen dokazima u koje se ne može izraziti razumna sumnja, on se može s verovatnoćom predvideti prema nakupljenom iskustvu. Iako postoji nedostatak određenog naučnog znanja, mora se reagovati sada (zabraniti ili snažno propisima regulisati), pre nego što dođe do moguće opasnosti. EU može da primeni ovo načelo u praksi, ali akcija mora da bude u skladu sa potencijalnim rizikom, nediskriminatorna i podložna kontroli i promeni u svetlu novih naučnih otkrića.

- ***Načelo prevencije (reaktivni metod)*** primenjuje se u situaciji kada se šteta već desila i kada postoji potreba da se suzbije ili smanji ponavljanje poznate vrste povrede i štete.

OPŠTA ŠEMA PREFERENCIJALA

OPŠTA ŠEMA PREFERENCIJALA je trebala da ponudi dva rešenja.

Prvo, domaće tržište mnogih zemalja u razvoju isuviše je malo za međunarodno konkurentsko poslovanje jednog broja prerađivačkih industrija. OŠP je morala da podstiče izvoz iz zemalja u razvoju u razvijene zemlje i poveća tok sredstava partnerima u zemljama u razvoju kroz razmenu (posredno), umesto kroz pomoć i zajmove (neposredno).

Drugo, namera je bila da se uspostavi protivteža preferencijalnim trgovinskim sporazumima između EU i izabrane grupe zemalja u razvoju (grupe Jaunde).

- Šema je *opšta* jer se dodeljuje zemljama u razvoju od strane najindustrijalizovanijih zemalja i zato što uključuje sve industrijske (prerađene i poluprerađene) proizvode, kao i posebne, prerađene poljoprivredne proizvode.

- To je *preferencijalna* šema jer roba izvezena iz zemalja u razvoju uživa prednost nad sličnim izvozom iz industrijalizovanih zemalja. Na robu koja je prošla samo ograničenu obradu (inputi) zaračunava se niža carina nego na finalnu robu. Što je proizvod složeniji, to je i viša efektivna carinska zaštita.
- Zemlje u razvoju mišljenja su da takva carinska struktura u naprednim državama čini industrijalizaciju i izvoz iz zemalja u razvoju težim. Zemlje u razvoju uvek su tražile preferencijalni carinski (i necarinski) tretman za svoje industrijske proizvode i komponente prilikom izvoza u razvijene države.
- Ono što je opšta šema preferencijala ponudila svetu u razvoju jeste bescarinski tretman (do izvesne kvote) izvoza industrijskih proizvoda.

- EU je uvela opštu šemu preferencijala 1971. godine
- Primena opšte šeme preferencijala ima mnogo ograničenja. Ovaj instrument trgovinske politike obično se ne primenjuje na trgovinu poljoprivrednim, tekstilnim i kožnim proizvodima
- Svake godine EU iznova razmatra svoju opštu šemu preferencijala i utvrđuje uvoznu kvotu za svaki proizvod koji je obuhvaćen šemom. Onda kada se kvota u potpunosti primeni, EU uvodi carinske tarife na buduću robu iz uvoza.

Prioriteti Evropske unije u vezi sa opštom šemom preferencijala bili su:

- Prvo, kao sredstvo razvoja, potrebno je da se opštu šemu preferencijala usmeri ka najsiromašnijim zemljama
- Drugo, kao instrument ekonomskog razvoja, OŠP treba da uzme u razmatranje šire ciljeve, kao što su socijalna i ekološka pitanja

- Trgovinsku politiku EU prema zemljama u razvoju čine dva osnovna elementa: **koncesije i pomoć u razvoju**. EU zavisi od uvoza sirovina, te su joj potrebne stalne (garantovane) zalihe i dobro izvozno tržište za njene industrijske proizvode. Otud i potreba za razvojem saradnje sa zemljama u razvoju

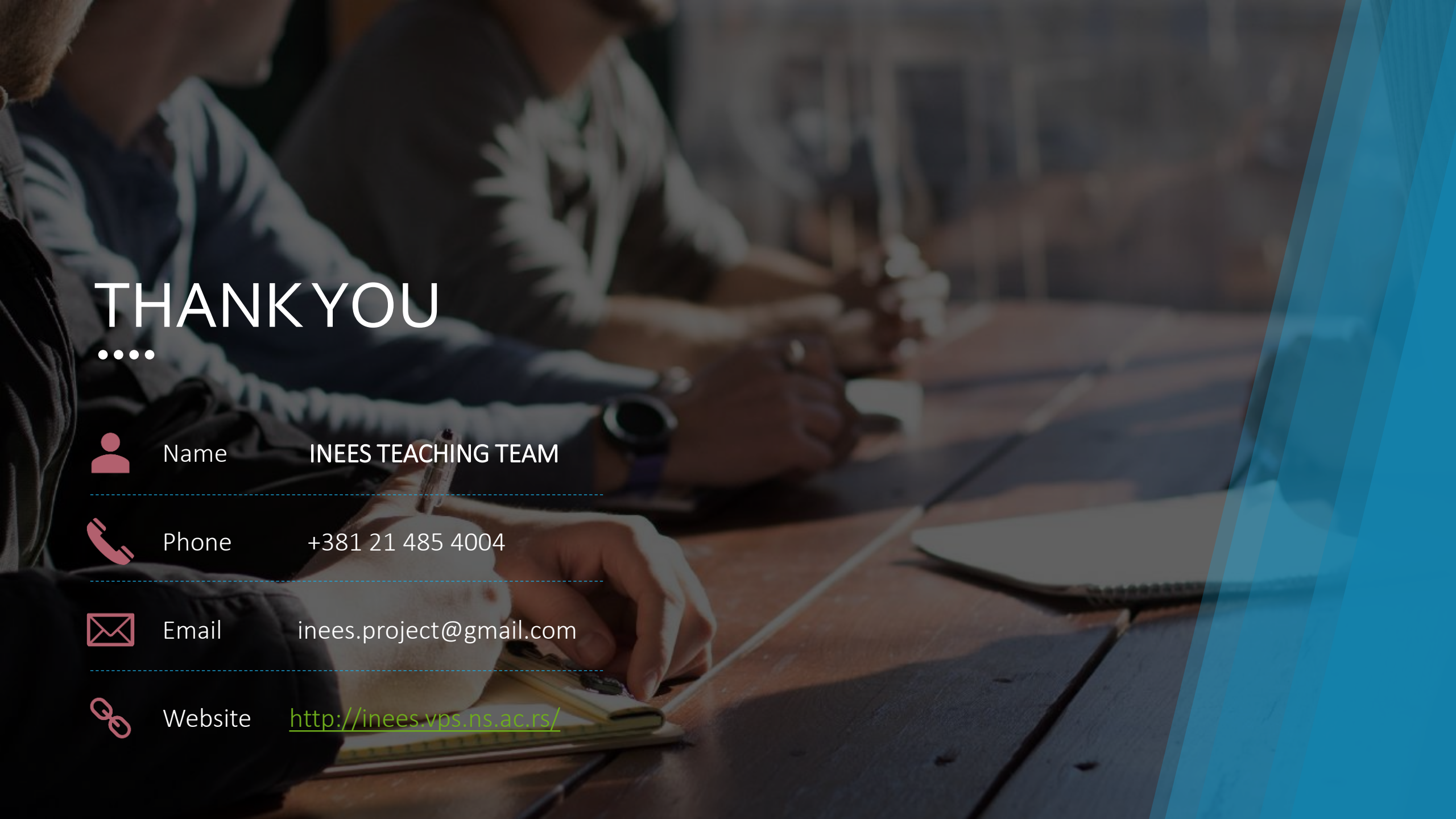

THANK YOU

Name INEES TEACHING TEAM

Phone +381 21 485 4004

Email inees.project@gmail.com

Website http://inees.vps.ns.ac.rs/